

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Plóciennik (przewodniczący)

SSN Tomasz Artymiuk

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (sprawozdawca)

Protokolant Justyna Kryńska-Szufnara

w sprawie **M.B.**

skazanego za czyn z art. 178a § 1 i 4 k.k.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu w Izbie Karnej w dniu 6 czerwca 2023 r.,

w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,

kasacji Prokuratora Generalnego na niekorzyść od wyroku Sądu Okręgowego w

Katowicach z dnia 1 marca 2022 r., sygn. akt XXIII Ka 64/22,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego Katowice – Wschód w Katowicach

z dnia 22 listopada 2021 r., sygn. akt IV K 758/21,

uchyla zaskarżony wyrok w części, w której utrzymano nim w mocy rozstrzygnięcie o karze zawarte w wyroku Sądu I instancji i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego Katowice – Wschód w Katowicach z dnia 22 listopada 2021 r., sygn. akt IV K 758/21, M.K. został uznany za winnego czynu z art. 178a § 1 i 4 k.k., za który wymierzono mu karę roku pozbawienia wolności (pkt 1), której wykonanie warunkowo zawieszono na okres próby wynoszący 4 lata (pkt 2). Wyrok zawierał ponadto rozstrzygnięcia o obowiązkach okresu próby – okresowym, pisemnym informowaniu Sądu o przebiegu okresu próby (pkt 3) i zobowiązaniu do powstrzymywania się od nadużywania alkoholu (pkt 4), a także w przedmiocie środka karnego w postaci dożywotniego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych (pkt 5), świadczenia pieniężnego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej (pkt 6) oraz kosztów procesu.

Apelację od tego wyroku wniósł prokurator. Zaskarżył go w całości na niekorzyść oskarżonego i zarzucił „błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia o karze, mogących mieć wpływ na jego treść, a polegający na wyrażeniu błędnego poglądu, że wobec M.B. zachodzi pozytywna prognoza kryminologiczna oraz zachodzą szczególne okoliczności przemawiające za warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności, o których mowa w art. 69 § 4 k.k., podczas gdy właściwa ocena okoliczności sprawy, postawy oskarżonego i jego stosunku do norm prawnych, stopnia zawinienia i społecznej szkodliwości czynu nie pozwalają na uznanie jej za wystarczającą dla osiągnięcia wobec oskarżonego celów kary, w tym ukształtowania u niego pozytywnych wzorców zachowań i zapobieżenia jego powrotowi do przestępstwa”. Prokurator wniósł o „zmianę zaskarżonego orzeczenia w części poprzez orzeczenie wobec oskarżonego kary 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz o utrzymanie wyroku w mocy w pozostałym zakresie”.

Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 1 marca 2022 r., sygn. akt XXIII Ka 64/22, utrzymał zaskarżony wyrok w mocy.

Kasację w trybie art. 521 § 1 k.p.k., na niekorzyść skazanego, wniósł Prokurator Generalny. Wyrok Sądu odwoławczego został zaskarżony „w części utrzymującej w mocy rozstrzygnięcie o środku probacyjnym zawarte w punkcie 2 części dyspozytywnej wyroku Sądu I instancji”. Skarżący zarzucił:

„1. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., polegające na

przeprowadzeniu wadliwej kontroli odwoławczej i nienależytem rozważeniu podniesionego w apelacji prokuratora zarzutu oraz wspierającej go argumentacji, kwestionującej zastosowanie wobec M.B., któremu przypisano popełnienie przestępstwa z art. 178a § 4 k.k., dobrodziejstwa warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności, mimo m.in. niespełnienia określonego w art. 69 § 4 k.k. wymogu „szczególnie uzasadnionego wypadku”, co w konsekwencji doprowadziło do nieuzasadnionego utrzymania w mocy rozstrzygnięcia zawartego w pkt 2 części dyspozytywnej orzeczenia Sądu meriti, który warunkowo zawiesił wykonanie kary pozbawienia wolności wobec sprawcy występku z art. 178a § 4 k.k. mimo braku ustalenia, że w sprawie zachodzi „szczególnie uzasadniony wypadek”, o którym mowa w art. 69 § 4 k.k. i braku powołania tego przepisu w podstawie prawnej wymiaru kary,

2. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 434 § 2 k.p.k. i w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na przeprowadzeniu wadliwej kontroli odwoławczej zainicjowanej apelacją oskarżyciela publicznego i utrzymaniu w mocy rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 2 części dyspozytywnej wyroku Sądu meriti, pomimo tego, iż było ono dotknięte rażącym i mającym istotny wpływ na treść orzeczenia naruszeniem przepisu prawa karnego materialnego tj. art. 70 § 1 k.k., polegającym na orzeczeniu wobec M.B. środka probacyjnego w postaci warunkowego zawieszenia wykonania kary 1 roku pozbawienia wolności na okres próby wynoszący 4 lata, w sytuacji, gdy przepis ten przewiduje możliwość warunkowego zawieszenia wykonania kary na okres nie dłuższy niż 3 lata, co powodowało jego rażącą niesprawiedliwość w wyżej wymienionym zakresie.”

Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Oba zarzuty kasacji zasługują na uwzględnienie i oba są zasadne w stopniu oczywistym.

Odnosząc się do pierwszego z zarzutów należy wskazać, że zgodnie z art. 69 § 4 k.k. wobec sprawcy występku o charakterze chuligańskim oraz sprawcy przestępstwa określonego w art. 178a § 4 k.k. sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary jedynie w szczególnie uzasadnionych wypadkach. Wymaga to powołania tego przepisu w podstawie prawnej wymiaru kary (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2019 r., III KK 531/17).

W sprawie M.B. Sąd odwoławczy wskazał, że Sąd I instancji „pominął” § 4 art. 69 k.k. w podstawie wymiaru kary (k. 112v). Pomimo takiego spostrzeżenia Sąd Okręgowy nie uzupełnił podstawy wymiaru kary o ten przepis. Rozpoznając co do istoty zarzut błędu w ustaleniach faktycznych w zakresie pozytywnej prognozy kryminologiczno-społecznej oskarżonego Sąd odwoławczy odniósł się do typowych okoliczności mających wpływ na tę prognozę: wcześniejszej karalności, wyrażenia żalu przez oskarżonego za jego czyn, przyznania się do winy, możliwości osiągnięcia celów resocjalizacyjnych w warunkach wolnościowych. Jednakże Sąd Okręgowy nie powołał się na jakąś okoliczność, która wskazywałaby na to, że sytuacja oskarżonego nosi miano „szczególnej”, uzasadniającej warunkowe zawieszenie wykonania kary dla sprawcy występku z art. 178a § 4 k.k. Nierzetelność kontroli odwoławczej w zakresie zastosowania instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary w stosunku do sprawcy przestępstwa z art. 178a § 4 k.k. była zatem dwójaka: po pierwsze, polegała na „zatrzymaniu” się jedynie na wskazaniu, że Sąd I instancji pominął art. 69 § 4 k.k. w podstawie wymiaru kary i braku podjęcia jakichkolwiek działań w zakresie skorygowania tej podstawy; po drugie, uwidaczniała się w braku wykazania, że w stosunku do M.B. zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, o którym mowa w art. 69 § 4 k.k., w sytuacji gdy w zarzucie apelacyjnym prokurator wprost podnosił brak ustaleń w tym przedmiocie.

W ocenie Sądu Najwyższego Sąd odwoławczy błędnie zinterpretował niefortunnie sformułowany wniosek apelacji prokuratora. Treść zarzutu apelacyjnego i jego uzasadnienie prowadzą do wniosku, że prokurator zmierzał do wyeliminowania rozstrzygnięcia o warunkowym zawieszeniu wykonania kary i wymierzenia oskarżonemu kary 6 miesięcy pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Nie można zapominać, że wniosek apelacji nie wiąże Sądu odwoławczego. Tym samym nie można podzielić stanowiska zawartego w

uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, iż do korekty wyroku konieczne było podniesienie zarzutu rażącej niewspółmierności kary. Niewątpliwie podzielenie przez Sąd odwoławczy stanowiska prokuratora, że co do oskarżonego nie zachodzi pozytywna prognoza kryminologiczno-społeczna, uprawniało ten Sąd do zmiany wyroku przez rezygnację z zastosowania instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary.

Podsumowując, uznanie zasadności pierwszego zarzutu kasacji Prokuratora Generalnego nie przesądza rozstrzygnięcia w zakresie kary, jakie powinien podjąć Sąd Okręgowy po ponownym rozpoznaniu sprawy w instancji odwoławczej. Sąd odwoławczy powinien rzetelnie rozpoznać zarzuty apelacji prokuratora dostrzegając jednocześnie, że zastosowanie zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności w odniesieniu do sprawcy przestępstwa z art. 178 § 4 k.k. jest dopuszczalne jedynie „w szczególnie uzasadnionych wypadkach”. Sąd ten będzie zatem zobowiązany nie tylko rzetelnie rozpoznać zarzut błędu w ustaleniach faktycznych wskazujący na brak pozytywnej prognozy kryminologicznej w odniesieniu do M.B., ale także zbadać, czy rzeczywiście w sprawie zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek uzasadniający zastosowanie warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności. Jeżeli Sąd ten dojdzie do przekonania, że taki wypadek zachodzi i zdecyduje się na zastosowanie instytucji probacyjnej z art. 69 k.k., to będzie zobowiązany powołać także art. 69 § 4 k.k. w podstawie prawnej zastosowania tego środka probacyjnego.

Oczywiście zasadny jest również zarzut drugi kasacji. M.B. wymierzono karę roku pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres próby wynoszący 4 lata. Tymczasem, zgodnie z art. 70 § 1 k.k., zawieszenie wykonania kary następuje na okres próby, który wynosi od roku do 3 lat i biegnie od uprawomocnienia się wyroku. W stosunku do M.B. nie było możliwe orzeczenie dłuższego okresu próby, o którym mowa w art. 70 § 2 k.k., bądź w art. 60 § 5 k.k. W myśl art. 70 § 2 k.k. w wypadku zawieszenia wykonania kary wobec sprawcy młodocianego oraz sprawcy, który popełnił przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, okres próby wynosi od 2 do 5 lat. Natomiast przepis art. 60 § 5 k.k. normuje sposób nadzwyczajnego złagodzenia kary w wypadkach określonych w art. 60 § 3 i 4 k.k. i przewiduje możliwość warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności do lat 5 na okres wynoszący do 10 lat, jeżeli

sąd uzna, że pomimo niewykonania kary sprawca nie popełni ponownie przestępstwa. Żadna z tych sytuacji nie zachodzi w tej sprawie. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 sierpnia 2017 r., sygn. akt II KK 199/17, obraza art. 70 § 1 k.k. z natury rzeczy jest rażącym naruszeniem prawa. Wpływ tego uchybienia na treść wyroku jest ewidentny, bowiem w następstwie tego uchybienia dochodzi do warunkowego zawieszenia wykonania kary orzeczonej wobec oskarżonego na okres próby przekraczający górną granicę określoną w ustawie.

W apelacji prokurator nie podniósł zarzutu dotyczącego zbyt długiego okresu próby. Jednakże Sąd odwoławczy miał możliwość korekty wyroku w tym zakresie w trybie art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 434 § 2 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. Zgodnie z art. 434 § 2 k.p.k. środek odwoławczy wniesiony na niekorzyść oskarżonego może spowodować orzeczenie także na korzyść oskarżonego, jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 440 k.p.k. Niewątpliwie orzeczenie dłuższego niż przewidziany w ustawie okresu próby powoduje, że orzeczenie jest rażąco niesprawiedliwie, a korekta tego okresu – jego skrócenie, tak aby odpowiadał warunkom wskazanym w art. 70 § 1 k.k. – byłaby działaniem na korzyść oskarżonego. Sąd odwoławczy, zgodnie z art. 433 § 1 k.p.k., powinien zatem rozpoznać sprawę w zakresie szerszym niż wynikający z treści zarzutu.

Ponownie rozpoznając sprawę w instancji odwoławczej w zakresie rozstrzygnięcia o karze, Sąd Okręgowy w Katowicach rzetelnie rozpozna apelację prokuratora wniesioną na niekorzyść oskarżonego i prawidłowo zastosuje instytucje prawa karnego materialnego, uwzględniając uwagi poczynione w tym uzasadnieniu.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w sentencji wyroku.